

Open Access biedt kansen, maar pas op voor predatory journals

Voor onderzoekers is het publiceren van wetenschappelijke artikelen cruciaal voor het verloop van hun academische carrière. Financiering van onderzoek hangt immers nauw samen met de kwantiteit en kwaliteit van publicaties. Steeds vaker worden deze artikelen Open Access (OA) gepubliceerd. Ook NWO-I gaat voor 100% Open Access. Het Open Access-beleid biedt kansen, maar er zijn ook valkuilen. De NWO-I Klankbordgroep Open Access waarschuwt voor zogenaamde *predatory journals*.

Van abonnement naar APC's

Het uitgeven van tijdschriften (*journals*) is *big business*. Bijna alle publicaties worden door commerciële partijen uitgebracht. Met de wereldwijde ontwikkeling naar Open Access publiceren, veranderde het businessmodel waarmee uitgeverijen inkomsten genereerden. Lezers betalen niet langer abonnementskosten voor het lezen van artikelen die voorheen achter een betaalmuur zaten.

Uitgeverijen hebben daarom nieuwe verdienmodellen ontwikkeld. Zij begonnen bijvoorbeeld aan onderzoekers geld te vragen voor het mogen publiceren in hun *journal* – de zogenoemde *article processing charges* (APC's). De kosten verschoven daarmee van de 'achterkant' (abonnementsprijzen) naar de 'voorkant' (publicatiekosten).

Om te voorkomen dat de kosten voor rekening van een individuele onderzoeker komen, sloten Nederlandse universiteiten zogenoemde *transformative agreements* met verschillende uitgevers, zoals Elsevier, Wiley en Springer. Via deze overeenkomsten betalen kennisinstellingen de uitgevers, zodat hun onderzoekers bij hen artikelen Open Access kunnen publiceren. NWO-I en haar instituten doen mee aan een paar van deze overeenkomsten, waaronder die met Elsevier.

De komst van nieuwe journals

Groepsleider Wim Noorduin (AMOLF), lid van de Klankbordgroep Open Access, zegt dat de komst van APC's twee effecten had: "Er verschenen op grote schaal nieuwe *journals*, want elk *journal* bood immers een kans op inkomsten. Ook werd het publicatielandschap erdoor opgerekt. Je hebt bladen met supergrote impact, zoals Nature. Daar moet je meer dan 10.000 euro aan APC's voor aftikken. Aan de andere kant is er een *journal* met een impactfactor van nagenoeg 0, waarin een onderzoeker voor 1.000 euro kan publiceren. Uitgeverijen willen zoveel mogelijk publicaties, omdat ze dan meer verdienen."

Predatory journals

Bibliothecarissen en Open Access klankbordleden Daan van Loon (NIOZ) en Vera Sarkol (CWI) waarschuwen

voor de roofdieren in het publicatielandschap: “Er zijn *journals* binnen bepaalde onderzoeksvelden of -*communities* die alles volgens fatsoenlijke regels doen. Dat uitgeverijen APC’s berekenen is logisch, want ze maken kosten. Het winstbejag van sommige uitgeverijen leidt echter tot uitwassen. Je hebt het dan over *predatory journals*. Dat zijn *journals* waarvan de uitgevers het Open Access model misbruiken met als enig doel geld verdienen. Ze vragen stevige APC’s zonder daar gedegen redactionele diensten of *peer reviews* tegenover te zetten. Hoe korter een redactieproces, hoe goedkoper het voor een uitgever is.”

Jonge onderzoekers zijn kwetsbaar

“Deze *journals* zijn doorgaans enorm agressief in het benaderen van jonge onderzoekers, die zich dan – onder druk om te publiceren – laten overhalen om een artikel bij ze in te dienen. Er gebeuren veel niet integere dingen: *editors* die omgekocht worden om een slecht artikel door te laten, *peer review* commissies die niet uit deskundigen bestaan, *fake news* en het kopiëren van artikelen met AI, uitgeverijen die nepnamen voor *journals* gaan voeren, *peer reviewers* die onder druk gezet worden... we kunnen het niet positiever vertellen. Ons werk is om de ontwikkelingen zo goed mogelijk in de gaten te houden en onze onderzoekers te adviseren over *journals* en APC’s.”

Geld lekt weg uit de wetenschap

“Ik kijk met mijn promovendi zorgvuldig naar ‘waar zitten de mensen van wie we willen dat ze ons artikel lezen’”, vervolgt Wim. “Op die manier kom ik minder vaak uit bij *predatory journals*.” Ook voor Egbert Westerhof, hoofd afdeling Fusie Energie bij DIFFER, vormen *predatory journals* niet zo’n probleem; in zijn vakgebied zijn voornamelijk gerenommeerde tijdschriften relevant. Wim en Egbert nemen wel beiden deel aan de klankbordgroep, omdat ze vinden dat het systeem steeds perverser wordt en NWO-I daartegen in actie moet komen: “Geld dat je aan APC’s kwijt bent, lekt weg uit de wetenschap. Dat was bij abonnementen natuurlijk ook al zo, maar de kosten stijgen nu exponentieel.”

Klankbordgroep Open Access bij NWO-I

De Klankbordgroep Open Access spant zich in om NWO-I-onderzoekers bewust te maken van de valkuilen en ze te informeren over de beste routes om hun onderzoek te publiceren. Ook geeft de groep input op het beleid en de strategie van NWO-I waar het gaat om lezen en publiceren. Vera zegt het ook zo: “Wij vinden dat iedereen zich moet inspannen om het systeem gezonder te maken.”

Binnenkort: hoe kies je de gewenste route bij open access publiceren?

Het is duidelijk dat er valkuilen zijn in het Open Access publiceren van wetenschappelijke werken. Maar hoe moet het dan wel? En wat betekent dat voor de mensen van NWO-I? Binnenkort publiceert de Inside NWO-I een vervolgartikel met adviezen over hoe je de valkuilen kunt ontwijken en wat de gewenste routes in Open Access publiceren zijn.

Vragen

Vragen

Heb je vragen over *predatory journals* of Open Access publiceren? Neem contact op met je bibliothecaris of, als jouw instituut geen bibliothecaris heeft, met [Ella Bosch](#) van bureau NWO-I.

Wat is Open Access publiceren?

Een publicatie wordt gedefinieerd als 'Open Access' als er geen financiële, wettelijke of technische belemmeringen zijn om toegang tot het artikel te krijgen. Dat wil zeggen: iedereen kan de informatie lezen, downloaden, kopiëren, verspreiden, afdrukken en zoeken, voor gebruik in bijvoorbeeld onderwijs of op een andere manier binnen de wettelijke overeenkomsten. Onder publicaties verstaat NWO wetenschappelijke artikelen en ook conferentiebijdragen, monografieën en boekhoofdstukken. Voor boekpublicaties gelden afwijkende voorwaarden. Tegenwoordig wordt een groot deel van de Nederlandse artikelen al volledig Open Access gepubliceerd of gedeeld via vrij toegankelijke databanken (*repositories*).

Tekst: Anita van Stel

Nieuwsbrief Inside NWO-I, oktober 2024

Op de NWO-I website vind je het [archief van de nieuwsbrief Inside NWO-I](#).

Contact

[Ella Bosch](#)

Afbeeldingen

Open Access bij NWO-I

(931.42 kB)

Credits: Shutterstock.com